

Dr hab. inż. Wojciech Przegon, prof. n. UR
Uniwersytet Rolniczy w Krakowie

Profesor Bonawentura Maciej Pawlicki (30 listopada 1933 – 29 kwietnia 2019)

Nie tak miało być. Jeszcze we wrześniu 2018 r. kończył kompletować materiały do monumentalnego dzieła poświęconego życiu, pracy zawodowej oraz dokonaniom małopolskich inżynierów w latach 1918-2018. Pragnął, aby książka ukazała się w roku setnej rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości. W listopadzie choroba gwałtownie zaatakowała ciało. Jednak Profesor w niezmiennie wysokiej formie intelektualnej dokończył rzecz, której napisania zapewne nie podjąłby się nikt z młodych naukowców. Ustaliliśmy, komu chciałby ją wręczyć. Obecnie widzi, że Jego prośba jest spełniana. Książka ukazała się po śmierci. Żegnając Profesora 8 maja 2019 r. na cmentarzu Rakowickim w Krakowie, powiedziałem:

Drogi Przyjacielu,

Dziękuję bardzo za to, że obdarzyłeś mnie swoją przyjaźnią. Nasza jedność myśli i poglądów pojawiająca się w dyskusjach na różne tematy, w tym na urbanistykę i architekturę Zamościa, wynikała między innymi z faktu, że ja urodziłem się w Zamościu, a Ty z racji pracy zawodowej obrałeś Hetmański Gród za swoją drugą małą ojczyznę. Byłem świadkiem, jak znakomicie i wytrwale pracowałeś nad swoją ostatnią książką *Dokonywania małopolskich inżynierów w budowie niepodległej Polski*. Bardzo chciałeś zobaczyć ją wydrukowaną. Stało się tak, że ukazała się dwa dni po Twoim odejściu. Ale jest fantastyczna. Każdy, kto ją przeczyta, nie tylko dowie się, czego dotyczy, ale pozna Twoją osobowość naukową, wielką erudycję, wiedzę zawodową i kulturę słowa. Zawsze o niełatwych sprawach i problemach technicznych pisałeś z pozycji humanisty. Byłeś zna-

komitym pedagogiem w pracy z młodzieżą akademicką, a praca z Kołami Naukowymi była Twoją pasją. W dzisiejszej rzeczywistości naszych uczelni godne jest to podkreślenia i docenienia. **Drogi Przyjacielu.** Znając Twoje poglądy dotyczące sensu ziemskiej egzystencji Człowieka oraz podzielenia opinii tych uczonych, którzy empirycznie dowodzą istnienia świata innego, niepostrzeganego przez nasze umysły, z całym przekonaniem mówię: *Do spotkania na zielonych pastwiskach u Pana.*

Osobowość naukową Profesora B.M. Pawlickiego znakomicie odzwierciedla następujące hasło encyklopedyczne: *Zawód naukowca (pojęcie „naukowiec” sformułował w 1833 r. William Whewell) charakteryzuje się wnikliwością w rozróżnianiu rzeczy na pozór jednakowych, zdolnością kojarzenia rzeczy na pozór ze sobą niezwiązanych oraz krytycyzmem w rozpoznawaniu prawd i fałszów mających pozory prawd. Zamiłowanie towarzyszące takiemu talentowi przejawia się jako pasja badawcza, na którą składają się niepokój wobec niewiadomego oraz pragnienie odpowiedzi i najracjonalniejszych rozwiązań. Pasji badawczej nie można zamówić, zaplanować czy nakazać. Jest stanem psychicznym, który nie opuszcza naukowca w żadnej godzinie. Stąd stereotypowe wyobrażenia uczonego robiącego, pod wpływem nagłego impulsu, notatki na marginesach czytanych gazet i na serwetkach w kawiarni.*

Obydwoj lubiliśmy przesiadywać w kawiarniach. Jeszcze w sierpniu 2018 r. Profesor zaakceptował pomysł zrealizowania międzynarodowego projektu naukowego, którego problematyka dotyczyłaby Zamościa, Zamojszczyzny i terenów wschodniej Polski. Od razu sięgnął po serwetkę i naszkicował schemat powiązań problemów badawczych, jakie należałoby przedstawić, a następnie, stosując interdyscyplinarną metodę badań, podać rozwiązania. Razem z Profesorem byliśmy przerażeni zasadami panującymi obecnie w polskiej nauce, dopuszczającymi ocenę naukowców poprzez stosowanie irracjonalnej metody punktowej. Jest to prosta droga do uczynienia z nauczycieli akademickich wyrobników, czyli kogoś, kto wykonuje jakąś pracę bez zaangażowania i talentu, tylko dla pieniędzy. Pisanie na punkty gwarantuje utrzymanie pracy na uczelni. Dlatego każdy pisze, przepisuje, kopiuje, drukuje w czasopismach zagranicznych za niemałe pieniądze i nabija cytowania. Gdzie jest w takim razie czas na dydaktykę i pracę ze studentami w kołach naukowych? Tak, Profesor B.M. Pawlicki był wspaniałym dydaktykiem. Pracując na macierzystej uczelni – Politechnice Krakowskiej, na Politechnice Lubelskiej, w Krakowskiej Szkole Wyższej im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, w Wyższej Szkole Zarządzania i Administracji w Zamościu oraz ostatnio w Podhalańskiej Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Nowym

Targu angażował się w prace Kół Naukowych Studentów. Organizował sesje naukowe, wydawał zeszyty prac studentów, prowadził dyplomy.

Profesor Bonawentura Maciej Pawlicki pozostawił po sobie kilkanaście książek, kilkaset artykułów naukowych, opinii i ekspertyz architektoniczno-konserwatorskich, ponad 200 projektów, studiów i projektów konserwatorskich zabytków Krakowa i Zamościa. Był recenzentem kilkudziesięciu wniosków profesorskich, habilitacyjnych, rozpraw doktorskich i prac dyplomowych. Wypromował wielu doktorów i magistrów inżynierów architektów. Wszystkie publikacje Profesora ukazały się w formie papierowej, ale te najnowsze także w formie elektronicznej. Poprzez lekturę książek można poznać warsztat naukowy Profesora. Ich studiowanie jest wielką przyjemnością intelektualną. Dla mnie szczególnie bliskie są trzy monografie. W książce z 1999 r. *Kamienice mieszczkańskie Zamościa – problemy ochrony*.

Ryc. 1. Wręczenie Ojcu Świętemu Janowi Pawłowi II podczas audiencji w Watykanie egzemplarza autorskiego książki „Kamienice Zamościa”, Watykan 2000 r.

Profesor B.M. Pawlicki pokazał wieloletnie efekty badań nad urbanistyką i architekturą Zamościa, dając kompendium wiedzy o tytułowych kamienicach miasta arkad. W monografii *Megaron* z 2011 r. we wstępie napisał: *Publikowanie wspomnień jest po części sprawdzianem swych poglądów sprzed lat, chwilami też medytacją nad racjami uchodzącymi za obowiązujące*

kanony, które dziś albo możemy z całą stanowczością potwierdzić, albo weryfikować – gdy podejmiemy sami z sobą dyskusję w imię poszukiwania prawdy. W tym celu dokonałem wyboru spośród kilkunastu okazjonalnych wypowiedzi i oryginalnych własnych opracowań z ostatnich 15 lat, których tematyka pu-entowała kilkaset różnorodnych opinii, artykułów, dysertacji, szkiców, esejów, głównie osobistych wystąpień w czasie wielu seminariów, posiedzeń i sympozjów naukowych.

Trzecią książką, którą kończył pisać, zmagając się z chorobą, a którą każdy powinien przeczytać, jest monografia z 2019 r. *Dokonania małopolskich inżynierów w budowie niepodległej Polski*. Jest to praca zbiorowa napisana z inspiracji Profesora Pawlickiego, który zaprosił wybitnych naukowców i inżynierów do napisania siedmiu rozdziałów. Profesor wniósł decydujący wkład w powstanie dzieła, przedstawiając swoje teksty i redagując całość. Wydawca książki napisał: *Historia pisana przez inżynierów i dla inżynierów – tak najkrócej można by przedstawić Czytelnikom książkę, która oddajemy do Państwa rąk. Publikacja udowadnia, że nauki ścisłe i humanistyczne nie muszą podążać zupełnie różnymi drogami. Autorzy kolejnych rozdziałów – inżynierowie – z wrażliwością właściwą przedstawicielom nauk humanistycznych analizują dokonania naszych poprzedników, działających na terenie Małopolski, w specyficznym kontekście historycznym. Bez tego kontekstu trudno zrozumieć nie tylko losy, ale i dzisiejszy wygląd miast, miasteczek i wsi w historycznej Małopolsce, mającej niegdyś swoją stolicę nie w Krakowie, ale we Lwowie. Każdy znaczący budynek, budowla techniczna, infrastruktura, park, założenie urbanistyczne, pomnik, firmowany jest nazwiskiem inżyniera, którego postać i – bardzo często – fascynującą biografię chcemy przybliżyć Czytelnikom tej książki. Niniejsza publikacja powinna znajdować się w Urzędzie Miasta Zamość, który zobowiązał się do jej zakupu.*

Jakże bogate było życie naukowe Profesora oraz efekty Jego pracy jako nauczyciela akademickiego, eksperta oraz kierownika i członka wielu organizacji naukowych i społeczno-zawodowych! Był wybitnym specjalistą w zakresie architektury i urbanistyki, historii architektury i konserwacji zabytków. Działał także w obszarze zastosowań informatyki w ochronie zabytków, historii kultury i sztuki, plastyce i fotografii oraz miernictwie. Studia na Wydziale Architektury Politechniki Krakowskiej odbył w latach 1951-1957. Pracował jako wolontariusz w Katedrze Historii Architektury Polskiej. Pracę doktorską pt. *Problemy konserwatorskie Zamościa i ich związki z rozwojem gospodarczym i urbanistycznym miasta* obronił w 1964 r. Rozprawa habilitacyjna pt. *Strategia konserwacji zabytków architektury w Polsce* została wydana drukiem w 1993 r. Od 1997 r.

był profesorem nadzwyczajnym Politechniki Krakowskiej, a od 2002 r. profesorem tytularnym. Pełnił funkcję zastępcy dyrektora Instytutu Historii Architektury i Konserwacji Zabytków ds. Dydaktycznych. Był kierownikiem Zakładu Studiów i Badań oraz kierownikiem międzynarodowych studenckich praktyk inwentaryzacyjnych w ramach współpracy Politechniki Krakowskiej z Wydziałem Architektury Uniwersytetu w Zagrzebiu (Zagrzeb, Istria). Współorganizował wieloletnie prace studialne pod patronatem UNESCO i Ministerstwa Kultury Chorwacji (Lipik, Konavle). Uczestniczył w pracach programowych pomiędzy Politechniką Krakowską a Wydziałem Architektury Uniwersytetu w Budapeszcie. Brał udział w sympozjach konserwatorskich w Splicie i Hwarze jako pełnomocnik dziekana Wydziału Architektury ds. Studenckich Kół Naukowych i Uczelnianych Sesji Studenckich Kół Naukowych. Był także pełnomocnikiem JM Rektora Politechniki Krakowskiej ds. realizacji umowy z 1962 r. o współpracy pomiędzy Politechniką Krakowską a Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Zamościu. Uczestniczył w pracach Zamojskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, a także Towarzystwa Opieki nad Zabytkami. W latach 1972-1975 był dyrektorem ds. technicznych odbudowy Zamościa. W latach 1983-1990 pełnił funkcje konsultanta, weryfikatora, głównego specjalisty ds. projektowych w Pracowni Projektowej Przedsiębiorstwa Rewaloryzacji Zabytków Krakowa. W latach 1981-1990 był wykładowcą Studium Podyplomowego Konserwacji Zabytków Architektury i Urbanistyki Politechniki Krakowskiej. Wykładał także na Wydziale Górniczym Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie na kierunku ochrona środowiska. Profesor B.M. Pawlicki był wieloletnim sekretarzem „Teki Komisji Urbanistyki i Architektury” Komisji Technicznej Infrastruktury Wsi Polskiej Akademii Nauk Oddział w Krakowie, Sekcji Historii Architektury i Konserwacji Zabytków Komitetu Architektury i Urbanistyki PAN. Był współzałożycielem i członkiem Zespołu Redakcyjnego i Rady Programowej czasopisma naukowego „Krakowskie Studia Małopolskie” oraz członkiem Obywatelskiego Komitetu Ratowania Krakowa, Zarządu Towarzystwa Miłośników Miasta Królewskiego Kazimierz. Był członkiem stowarzyszenia naukowego – Komisji Urbanistyki i Architektury PAN Oddz. w Krakowie, recenzentem serii „Architektura” i „Czasopisma Technicznego”. Działał w Stowarzyszeniu Konserwatorów Zabytków Oddział w Krakowie, będąc przewodniczącym dwóch kadencji Komisji Kwalifikacyjnej Zarządu Głównego SKZ w Warszawie. Uprawnienia Budowlane uzyskał w 1963 r. W latach 1997 i 2001 pełnił funkcję rzeczoznawcy Ministra Kultury w dziedzinie ochrony zabytków nieruchomych. Był członkiem Komitetu Narodowego ICOMOS.

Profesor B.M. Pawlicki w każde zadanie, pracę, którą wykonywał, wkładał wszystkie swoje umiejętności i wiedzę. Nigdy nie pozwolił sobie, aby żaden projekt, opinia, recenzja były niedopracowane pod względem merytorycznym i formalnym. Każda treść była formułowana językiem fachowym i podana ładną polszczyzną. O wysokiej ocenie profesjonalnie wykonywanych prac i pełnionych obowiązków świadczą odznaczenia i wyróżnienia, które Profesor otrzymał. Były to: Srebrna Honorowa Odznaka Politechniki Krakowskiej (1978), Medal XXX-lecia Politechniki Krakowskiej (1979), Złota Odznaka za opiekę nad zabytkami Ministerstwa Kultury i Sztuki (1978), Odznaka „Zasłużony Działacz Kultury” (1979),

Ryc. 2. Odebranie z rąk Generalnego Konserwatora Zabytków, Prof. Wiktora Zina odznaki „Za opiekę nad zabytkami”, Kraków 1978 r.

wyróżnienie Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa (1979), Medal Budowniczy Zamościa (1980), Medal „650-lecia Miasta Królewskiego Kazimierz” (1985), Złota Odznaka za pracę społeczną dla Miasta Krakowa (1988), Złota Odznaka za zasługi dla ziemi krakowskiej (1990), Złoty Krzyż Zasługi (1980), Medal Komisji Edukacji Narodowej za zasługi dla oświaty i wychowania (1980), Medal 40-lecia PRL (1984), Srebrny Medal „Opiekuna miejsc pamięci narodowej” (1986), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1988), Złoty Medal „Opiekuna miejsc pamięci narodowej” (1991), Medal wydany z okazji 50. rocznicy wyzwolenia

obozu na Majdanku i 30-lecia założenia Towarzystwa Opieki nad Majdankiem za *zasługi poniesione w szerzeniu idei Towarzystwa oraz długoletnie zaangażowanie w prace Towarzystwa z młodzieżą akademicką i przekazywanie umiłowania ojczyzny* (1995), Srebrny Medal Zasłużony Kulturze „Gloria Artis” nr 1321 (2011). Ostatnim wyróżnieniem, przyznany Profesorowi 28 stycznia 2019 r. przez Radę Miasta Zamościa, był tytuł Honorowego Obywatela Zamościa. Medal i legitymację wręczyła Profesorowi delegacja miasta 8 lutego 2019 r.

Ryc. 3. Z Autorem podczas wręczenia odznaki „Honorowy Obywatel Zamościa”, Kraków 8 lutego 2019 r.

Profesor Bonawentura Maciej Pawlicki był człowiekiem prawym, życzliwym i serdecznym. Należał do tego pokolenia polskiej inteligencji, które wyznawało i stosowało w życiu zasadę: *Bóg, Honor i Ojczyzna*. Wielkim zaszczytem dla mnie była Jego przyjaźń.

W poprzednim numerze „Archiwariusza Zamojskiego” (tom XVI: 2018) Profesor B.M. Pawlicki napisał artykuł poświęcony pamięci zmarłego przyjaciela, Profesora Jerzego Kowalczyka, historyka sztuki (1930-2018). Zakończył go słowami: *Jak mało kto zasługuje na opracowanie obszernej monografii, wskazującej następnym pokoleniom jak żyć, aby dzieło swoich rąk dobrze spożytkować dla dobra wspólnego i na chwałę Ojczyzny. Jestem przekonany, że tę intencję należy odnieść także do Profesora Bonawentury Macieja Pawlickiego.*

Kraków, 9 czerwca 2019 r.